

PISA XALQARO BAHOLASH DASTURINING TALABALAR SAVODXONLIGINI OSHIRISHDAGI AHAMIYATI

Mamatov Umidjon To'lqin o'g'li

Guliston shahar, 1 mavze, "Navbahor" MFY, Kòrkam diyor kòchasi 7uy.

Amaliyotchi psixolog

Annotatsiya: Xalqaro talabalarni baholash dasturi (PISA) butun dunyo bo‘ylab o‘quvchilarning savodxonlik darajasini o‘lchash va oshirishda muhim rol o‘ynaydigan mashhur xalqaro baholash dasturidir. Ushbu ilmiy maqola PISA dasturining o‘quvchilarning savodxonlik ko‘nikmalarini oshirishdagi ahamiyati va uning global miqyosdagi ta‘lim tizimlariga ta‘sirini o‘rganadi. Ushbu maqola dastur, uning metodologiyalari va oldingi davrlardagi xulosalarni har tomonlama ko‘rib chiqish orqali ta‘lim rivojlanishini rag‘batlantirish va savodxonlikni samarali o‘rgatishda PISA ahamiyatini ta‘kidlaydi.

Kirish: Savodxonlik - bu shaxslarga jamiyatda to‘liq ishtirok etish va tobora murakkab bo‘lgan dunyoda muvaffaqiyat qozonish imkoniyatini beradigan asosiy mahoratdir. Iqtisodiy Hamkorlik va Taraqqiyot Tashkiloti (OECD) tashabbusi bilan tashkil etilgan PISA dasturi savodxonlik muhimligini e‘tirof etadi va turli mamlakatlardagi talabalar faoliyatini baholash va solishtirishga qaratilgan. PISA 15 yoshli o‘quvchilarga e‘tibor qaratib, ta‘lim tizimlarining samaradorligi haqida qimmatli fikrlarni taqdim etadi va butun dunyo bo‘ylab savodxonlikni oshirish bo‘yicha dalillarga asoslangan siyosat qarorlari haqida ma‘lumot beradi.

PISA metodologiyasi: PISA bilimlarni sinashdan tashqari keng qamrovli baholash tizimini qo‘llaydi. Unda o‘quvchilarning bilim va ko‘nikmalarini hayotiy vaziyatlarda qo‘llash qobiliyatlari baholanadi, tanqidiy fikrlash, muammoni hal qilish va muloqot qilish ko‘nikmalarini rivojlantiradi. Baholash uchta sohani qamrab oladi: o‘qish, matematika va tabiatshunoslik, o‘qish savodxonligiga alohida e‘tibor beriladi. PISA, shuningdek, savodxonlik natijalariga ta‘sir etuvchi omillarning yaxlit ko‘rinishini

ta'minlab, o'quvchilarning kelib chiqishi, ta'lim amaliyoti va munosabatlariga oid ma'lumotlarni to'playdi. PISA (Xalqaro talabalarni baholash dasturi) an'anaviy baholashdan tashqari, faqat faktlarni eslab qolish va qayta tiklashga qaratilgan murakkab metodologiyadan foydalanadi. Dastur tanqidiy fikrlash, muammolarni hal qilish va muloqot qobiliyatlarini ta'kidlab, o'quvchilarning bilim va ko'nikmalarini real hayotda qo'llash qobiliyatini baholashga qaratilgan. Ushbu yondashuvni qo'llash orqali PISA talabalarning savodxonlik darajasi va ularning zamonaviy dunyo muammolariga tayyorgarligi haqida qimmatli ma'lumotlarni taqdim etadi.

1. Baholash asosi: PISA baholash tizimi o'quvchilarning uchta asosiy yo'nalish: o'qish, matematika va tabiiy fanlar bo'yicha malakasini o'lchash uchun mo'ljallangan. Har uchala domen muhim bo'lsa-da, PISA o'qish savodxonligiga alohida e'tibor beradi. O'qish savodxonligi har xil turdagi matnlarni, shu jumladan raqamli va multimedia manbalarini tushunish, tahlil qilish va baholash qobiliyatini o'z ichiga oladi. U asosiy o'qishni tushunishdan tashqariga chiqadi va ma'lumotni talqin qilish va sintez qilish kabi yuqori darajadagi kognitiv jarayonlarga qaratilgan.

2. Kontekstli baholashlar: PISA baholashlari o'quvchilar sinfdan tashqarida duch kelishi mumkin bo'lgan real hayotiy vaziyatlar va qiyinchiliklarni aks ettirish uchun puxta ishlab chiqilgan. Baholash topshiriqlari talabalardan murakkab muammolarni hal qilish, asosli qarorlar qabul qilish va samarali muloqot qilish uchun bilim va ko'nikmalarini qo'llashni talab qiladi. Baholarni kontekstualashtirish orqali PISA talabalarning o'z ta'limini amaliy stsenariylarga o'tkazish qobiliyatini baholashga qaratilgan bo'lib, ta'limning real dunyo kontekstlariga muvofiqligi va qo'llanilishini ta'kidlaydi.

3. Dizayn va boshqaruv namunasi: PISA baholash natijalari maqsadli aholi - ishtirokchi mamlakatlardagi 15 yoshli talabalarni ifodalashini ta'minlash uchun namunaviy dizayndan foydalanadi. Namuna har bir mamlakatdagi o'quvchilar, maktablar va ta'lim tizimlarining keng va xilma-xilligini ta'minlash uchun ehtiyotkorlik bilan tanlangan. Baholashlar mamlakatlar bo'ylab adolatlilik va taqqoslanuvchanlikni ta'minlash uchun standartlashtirilgan tarzda amalga oshiriladi, bu esa mazmunli xalqaro taqqoslash imkonini beradi.

4. Asosiy savolnomalar: Baholashdan tashqari, PISA talabalar, o'qituvchilar va maktab direktorlariga o'tkaziladigan fon so'rovlari orqali keng ma'lumot to'playdi. Bu so'rovnomalar o'quvchilarning savodxonlik natijalariga ta'sir ko'rsatishi mumkin bo'lgan turli omillar, jumladan, ularning ijtimoiy-iqtisodiy kelib chiqishi, ta'lim amaliyoti, o'quv muhiti va o'qishga bo'lgan munosabati haqida ma'lumotlarni to'playdi. Ushbu yaxlit yondashuv o'quvchilarning savodxonlik darajasini oshirishga yordam beradigan kontekstual omillarni aniqlashga yordam beradi va ta'lim landshaftini yanada to'liqroq tushunish imkonini beradi.

5. Ma'lumotlarni tahlil qilish va hisobot berish: PISA baholash natijalari va anketa ma'lumotlarini tahlil qilish uchun qat'iy ma'lumotlarni tahlil qilish usullaridan foydalanadi. Mamlakatlar bo'ylab vakillik va taqqoslanishni ta'minlash uchun ma'lumotlar qayta ishlanadi va tortiladi. PISA o'quvchilarning savodxonlik ko'rsatkichlaridagi tendentsiyalar, naqshlar va o'zgarishlarni ta'kidlab, aniq va tushunarli tarzda topilmalar taqdim etuvchi batafsil hisobotlarni ishlab chiqadi. Ushbu hisobotlar siyosatchilar, o'qituvchilar va tadqiqotchilar uchun qimmatli manba bo'lib xizmat qiladi, dalillarga asoslangan qarorlar qabul qilish va ta'lim sohasidagi mazmunli islohotlarni osonlashtiradi.

6. Tsikllik tabiati: PISA davriy asosda ishlaydi, baholash har uch yilda bir marta o'tkaziladi. Bunday tsiklik xususiyat bo'ylama tahlillar, vaqt o'tishi bilan o'quvchilarning savodxonlik ko'rsatkichlaridagi o'zgarishlarni kuzatish imkonini beradi. PISA tendentsiyalarni kuzatish va namunalarni aniqlash orqali mamlakatlarga ta'lim siyosati va tadbirlarining ta'sirini baholash imkonini beradi. Uzunlamasına ma'lumotlar islohotlar samaradorligi haqida muhim tushunchalar beradi va mamlakatlarga savodxonlik natijalarini yaxshilash bo'yicha strategiyalarini takomillashtirishga yordam beradi.

Global taqqoslashlar: PISA dasturining asosiy hissalaridan biri bu savodxonlik ko'rsatkichlarini mamlakatlar bo'yicha solishtirish qobiliyatidir. Ushbu qiyosiy tahlil siyosatchilarga muvaffaqiyatli ta'lim yondashuvlarini aniqlash va muayyan sohalarda ustun bo'lgan mamlakatlardan o'rganish imkonini beradi. Yuqori natijalarga erishgan mamlakatlar tomonidan qo'llaniladigan strategiyalarni o'rganish orqali siyosatchilar o'zlarining ta'lim tizimlarini yaxshilash uchun dalillarga asoslangan islohotlarni amalga

oshirishlari mumkin va natijada o'quvchilarning savodxonligini oshirishga yordam beradi.

Nomutanosibliklarni aniqlash: PISA mamlakatlar ichida va mamlakatlararo ta'lim natijalaridagi nomutanosiblikni aniqlashga yordam beradi. Ijtimoiy-iqtisodiy kelib chiqishi, jinsi va immigratsiya holati kabi omillarni o'rganish orqali dastur ta'limdagi tenglik darajasini yoritadi va eng ko'p aralashuvlar zarurligini ta'kidlaydi. Topilmalar siyosatchilarga ushbu bo'shliqlarni bartaraf etish uchun maqsadli strategiyalarni ishlab chiqishga imkon beradi va barcha talabalar kuchli savodxonlik ko'nikmalarini rivojlantirish uchun teng imkoniyatlarga ega bo'lishini ta'minlaydi.

Siyosat va amaliyotga ta'sir ko'rsatish: PISA ning ta'siri baholash natijalaridan tashqariga chiqadi. Dastur dalillarga asoslangan siyosat qarorlarini faol ravishda ilgari suradi, mamlakatlarni savodxonlik ta'limini oshirish uchun samarali amaliyot va islohotlarni qabul qilishga undaydi. Keng qamrovli ma'lumotlar to'plami va chuqur tahlillarni taqdim etish orqali PISA o'qitish usullari, o'quv dasturlari dizayni va ta'lim siyosatini takomillashtirish uchun siyosatchilar, o'qituvchilar va tadqiqotchilar o'rtasidagi hamkorlikni rag'batlantiradi.

Ta'lim va ta'limni kuchaytirish: PISAning bilimlarni hayotda qo'llashga e'tibor qaratilishi ta'lim tizimlarini an'anaviy, mazmunga asoslangan ta'limdan uzoqlashishga undaydi. Dastur 21-asrda muvaffaqiyatga erishish uchun muhim bo'lgan tanqidiy fikrlash, muammolarni hal qilish va raqamli savodxonlik ko'nikmalarini rivojlantirishga urg'u beradi. O'qitish amaliyotini zamonaviy dunyo talablari bilan uyg'unlashtirib, PISA talabalarni kelajakdagi muammolarga yaxshiroq tayyorlaydigan innovatsion pedagogik yondashuvlarni qo'llab-quvvatlaydi.

Xulosa: Xulosa qilib aytish mumkinki, PISA metodologiyasi o'quvchilarning bilim va ko'nikmalarini hayotiy vaziyatlarda qo'llash qobiliyatini baholash orqali an'anaviy baholashdan ham oshib ketadi. Tanqidiy fikrlash, muammolarni hal qilish va muloqot qobiliyatlarini ta'kidlab, PISA talabalarning savodxonlik darajasini har tomonlama tushunish imkonini beradi. Dasturning yaxlit yondashuvi, jumladan, asosiy ma'lumotlarni to'plash savodxonlik natijalariga ta'sir qiluvchi omillarni har tomonlama tahlil qilish imkonini beradi. PISA ning tsiklik tabiati va ma'lumotlarning qat'iy tahlili dalillarga

asoslangan siyosat qarorlarini qabul qilishga hissa qo'shadi va savodxonlik ta'limini global miqyosda doimiy takomillashtirishga yordam beradi. PISA xalqaro baholash dasturi butun dunyo bo'ylab o'quvchilarning savodxonlik ko'nikmalarini oshirishda hal qiluvchi rol o'ynaydi. Talabalarning qobiliyatlarini har tomonlama baholash, turli mamlakatlardagi natijalarni solishtirish va dalillarga asoslangan siyosat va amaliyotlarga ta'sir ko'rsatish orqali PISA ta'lim rivojlanishini rag'batlantiradi va savodxonlik bo'yicha samarali ta'limni rag'batlantiradi. Dasturning ta'siri baholash natijalaridan tashqarida bo'lib, ta'lim tizimlarining rivojlanishiga hissa qo'shadi va talabalarni global bilim iqtisodiyotida muvaffaqiyat qozonishga tayyorlaydi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Эсонов, Зиёдбек. "FARG 'ONA VODIYSI QORAQALPOQLARI HUNARMANDCHILIGI TARIXIDAN." Ижтимоий-гуманитар фанларнинг долзарб муаммолари/Актуальные проблемы социально-гуманитарных наук/Actual Problems of Humanities and Social Sciences. 3.S/4 (2023): 52-58.

2. Губайдуллин, Артур. "THE NUANCES OF HUMOR TRANSLATION IN TERRY PRATCHETT'S 'GOOD OMENS'." Ижтимоий-гуманитар фанларнинг долзарб муаммолари/Актуальные проблемы социально-гуманитарных наук/Actual Problems of Humanities and Social Sciences. 3.S/4 (2023): 305-313.

3. Тураев, Шерзод. "DESCRIPTION OF CHARACTERISTICS AND TYPES OF LIVESTOCK FARMING OF SURKHAN OASIS IN BH KARMISHEVA RESEARCH." Ижтимоий-гуманитар фанларнинг долзарб муаммолари/Актуальные проблемы социально-гуманитарных наук/Actual Problems of Humanities and Social Sciences. 3.S/4 (2023): 66-71.

4. Агзамова, Наргиза. "SPECIFICS OF ETHNOGRAPHIC TOURISM AND ETHNIC TOURISM IN UZBEKISTAN." Ижтимоий-гуманитар фанларнинг долзарб муаммолари/Актуальные проблемы социально-гуманитарных наук/Actual Problems of Humanities and Social Sciences. 3.S/4 (2023): 230-237.

5. Esonov, Z. Y. "CRAFTSMANSHIP SAINTS IN CRAFT TRADITIONS IN FERGANA VALLEY." INTERNATIONAL JOURNAL OF SOCIAL SCIENCE & INTERDISCIPLINARY RESEARCH ISSN: 2277-3630 Impact factor: 7.429 12.01 (2023): 154-156.

6. ЭСОНОВ, Зиёдбек, and Нодира НОСИРЖОНОВА. "ҚЎҚОН ХОНЛИГИ ХОНЗОДАЛАРИНИНГ ИЖТИМОЙ СОҲАДАГИ ФАОЛЯТИ ТАРИХИДАН." Journal of Fundamental Studies 1.1 (2023): 24-27.